

Β'.

Ἡ ἔννοια τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας προσδιορίζεται ἀρχικῶς ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς φιλοσοφίας ὡς τοιαύτης, τοὔτεστι τὸ φιλοσοφεῖν καθ' ὅλου προσδιορίζει καὶ τὴν φύσιν τῆς ἐννοίας τῆς ἀναφορᾶς τοῦ φιλοσοφικοῦ συνειδότος πρὸς τὴν ἱστορίαν. Τὸ φιλοσοφεῖν καθ' ὅλου ὀρίζεται παρ' ἡμῶν, ὁ δὲ ὀρισμὸς αὐτὸς ἐνέχει οὕτως εἰπεῖν τὸν κλασσικὸν ὀρισμὸν τῆς φιλοσοφίας ἐν ἑαυτῷ, ὅπως διατυποῦται οὗτος διὰ τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Καντ καὶ τοῦ Hegel, ὡς ἐρμηνεία τοῦ συνειδότος καὶ ὡς γνῶσις τοῦ ὄντος καθ' ὅλου. Καὶ τὸ ἀντικείμενον καὶ ἡ γνῶσις τοῦ ἀντικειμένου τῆς φιλοσοφίας προϋποθέτουσι βεβαίως ὀρισμένον τι συνειδός, τοὔτεστι τὸ φιλοσοφικὸν συνειδός. Τὴν ἔννοιαν δὲ τοῦ φιλοσοφικοῦ συνειδότος θεωροῦμεν ὡς ἀπόλυτον ἐνότητα συνενοῦσαν ἐν ἑαυτῇ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς κατηγορίας τοῦ συνειδότος καθ' ὅλου καὶ οὐχὶ μόνον κατ' ἀφηρημένον τρόπον, καθ' ὃν συνήθως ἀντιλαμβάνονται οἱ πολλοὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὸ φιλοσοφικὸν συνειδός, ἀλλὰ κατ' ἀπόλυτον συγκεκριμένον τρόπον.

Τὸ φιλοσοφικὸν διανοεῖσθαι ὡς τοιοῦτο θεωρεῖται ὑφ' ἡμῶν ὡς ἡ ἀπόλυτος ζωὴ τοῦ συνειδότος, τοὔτεστι ὡς ἡ οὐσιωδεστάτη μορφή τοῦ διανοεῖσθαι καὶ τοῦ βουλευέσθαι καθ' ὅλου. Τὴν ἀπόλυτον δὲ ταύτην ἐνότητα τοῦ φιλοσοφικοῦ συνειδότος θεωροῦμεν ὡς ἀπολύτως ἀδιαίρετον καὶ ἀμέριστον, τοὔτεστι τὸ φιλοσοφικὸν συνειδός ἀναφέρεται μὲν πρὸς πολλὰ καὶ κατ' ἐπιφάνειαν ἕτερογενῆ ὄντα, οὐδαμῶς ὅμως μερίζεται εἰς τοιοῦτο καὶ τοιοῦτο, ἀλλὰ παραμένει πάντοτε τὸ ἐν καὶ αὐτὸ φιλοσοφικὸν συνειδός. Ἡ ποιότης τῶν κατηγοριῶν τῶν διακατεχουσῶν τὴν οὐσίαν καὶ τὸ γένος τῆς οὐσίας πρὸς ὃ τὸ φιλοσοφικὸν συνειδός στρέφεται, προσδιορίζει βεβαίως τὴν ποιότητα τῶν κατηγοριῶν καὶ τῶν ἀρχῶν τῶν διεπουσῶν τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀναφορὰν αὐτοῦ τούτου τοῦ φιλοσοφικοῦ συνειδότος, αἱ κατηγορίαι ὅμως αὗται τῆς οὐσίας εἶναι κατηγορίαι τοῦ συνειδότος καθ' ὅλου καὶ κατὰ τοῦτο οὐχὶ ξένα πρὸς τὸ φιλοσοφικὸν συνειδός.

Κατὰ ταῦτα εἶναι ἀδύνατος ὁ μερισμὸς τῆς ἐννοίας τῆς φιλοσοφίας εἰς φιλοσοφίαν τῆς φύσεως καὶ φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας, εἰς φιλοσοφίαν τῆς ἐπιστήμης καὶ φιλοσοφίαν τῆς τέχνης, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ φιλοσοφικὸν ἀναφέρεται τὸ μὲν πρὸς τὴν ἱστορίαν, τὸ δὲ πρὸς τὴν φύσιν, τὸ μὲν πρὸς τὴν ἐπιστήμην, τὸ δὲ πρὸς τὴν τέχνην. Ἡ μία καὶ ἀδιαίρετος ἐνότης τοῦ φιλοσοφικοῦ συνειδότος καὶ κυρίως καὶ πρωτίστως πρὸς ἑαυτὸ ἀναφερομένου καὶ τὴν ἑαυτοῦ οὐσίαν καὶ ποιότητα θεωροῦντος συνειδότος, ἀναφέρεται καὶ πρὸς τὴν φύσιν καὶ πρὸς τὴν ἱστορίαν. Τὸ ὅλον τοῦ συνειδότος ἀναφέρεται πρὸς τὸ ἐκάστοτε γένος τοῦ ὄντος, τοὔτεστι τὸ ὅλον τοῦ συνειδότος ὡς ἀρχῆς πάσης μορφῆς ἀναφέρεται κατὰ τὴν κατὰ

λιέργειαν καὶ τὴν θέσιν οἴασδήποτε μορφῆς πρὸς τὸ τὴν μορφήν ἀναδε-
χόμενον περιεχόμενον καὶ τὸ ὅλον τοῦ τὴν διατετυπωμένην καὶ διακαθωρι-
σμένην μορφήν θεωροῦντος φιλοσοφικοῦ συνειδότος, ἀναφέρεται πρὸς τὸ
ἀντικείμενον ἢ μᾶλλον τὸ γένος τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης μορφῆς. Τὸ
ὅλον τοῦ συνειδότος ἀναφέρεται κατὰ τὴν θέσιν καὶ δημιουργίαν τῆς
ἱστορίας πρὸς τὴν φύσιν καὶ πρὸς ἑαυτό, πρὸς μὲν τὴν φύσιν ἐπὶ τῷ
σκοπῷ τῆς διακατοχῆς αὐτῆς ὑπὸ τῆς μορφῆς, πρὸς δὲ ἑαυτό ἐπὶ τῷ σκοπῷ
τῆς ἀνακαλύψεως τῆς δεούσης μορφῆς διὰ τὴν δέουσαν ὕλην, τὸ ὅλον τοῦ
συνειδότος καὶ δὴ τοῦ φιλοσοφικοῦ ἀναφέρεται πρὸς τὴν ἱστορίαν κατὰ
τὴν θεωρίαν καὶ δὴ τὴν ἀπόλυτον θεωρίαν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ φιλοσοφεῖν.

Μόνον ἡ ποιότης τῆς ἀναφορᾶς τοῦ συνειδότος εἶναι ἐκάστοτε διάφορος.
Κατὰ τὴν θέσιν καὶ τὴν δημιουργίαν τῆς ἱστορίας ἀναφέρεται τὸ συνειδὸς
πρὸς τὸ πρὸ αὐτοῦ κείμενον ὄν, τὴν φύσιν, κατ' ἐνεργὸν καὶ δημιουρ-
γικὸν τρόπον, τοῦτέστι κατὰ τρόπον καθιστῶντα δυνατὴν τὴν ἀνεύρεσιν
τῆς δεούσης μορφῆς διὰ τὴν δέουσαν ὕλην καὶ δὴ κατὰ τὴν ἱστορικὴν
αὐτῶν ποιότητα θεωρουμένων. Κατὰ τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας, τοῦτ-
έστι κατὰ τὴν καθαρὰν θεωρίαν τῆς ἐννοίας τῆς ἱστορίας, τοῦ νοήματος
καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, τὸ φιλοσοφικὸν συνειδὸς ἀναφέρεται πρὸς τὴν
ἱστορίαν οὐχὶ κατ' ἐνεργὸν τρόπον, ἀλλὰ κατὰ θεωρητικὸν τρόπον, τοῦτ-
έστι κατὰ τρόπον καθιστῶντα δυνατὴν τὴν κατανόησιν τοῦ νοήματος καὶ
τῆς ἐννοίας τῆς ἱστορίας. Οὕτω πως ἀνάγεται τὸ ὅλον τοῦ ἱστορικοῦ
γίνεσθαι εἰς τὴν ἐννοιαν τοῦ συνειδότος καθ' ὅλου, τὸ δὲ συνειδὸς καθ'
ὅλον θεωρεῖται κατὰ τρόπον ἀπόλυτον ὑπὸ τοῦ φιλοσοφικοῦ συνειδότος.

Τὸ δυνατὸν τῆς θεωρίας τοῦ συνειδότος καθ' ὅλου καὶ τῶν ἀρχῶν
αὐτοῦ ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας ἐγκλείει ἐν ἑαυτῷ τὸ δυνατὸν τῆς φιλοσοφίας
τῆς ἱστορίας. Τὰ γένη τοῦ ὄντος πρὸς ἃ ἀναφέρεται τὸ φιλοσοφικὸν
συνειδὸς κατ' ἰδίαν, τοῦτέστι ἡ θεωρία καὶ τὸ θεωρητικὸν ὄν, ἡ πράξις
καὶ τὸ πρακτικὸν νόημα, ἡ ποίησις καὶ τὸ ποίημα (ὑπὸ ποίησιν ἐννοοῦμεν
τὴν τέχνην καθ' ὅλου, ὑπὸ ποίημα τὴν ἀντικειμενικὴν θέσιν τῆς τέχνης),
ἡ θρησκεία καὶ τὸ θεῖον, ἡ ψυχὴ καὶ ὁ ἔρωσ, εἶναι κατὰ τὴν φιλοσοφίαν
τῆς ἱστορίας συγκεντρωμένα ὑπὸ τὴν μίαν καὶ μόνην κατηγορίαν τοῦ
ἱστορικοῦ γίνεσθαι. Ἡ ζωὴ τοῦ συνειδότος κατὰ τὴν ἀπολύτως ἀντικει-
μενικὴν αὐτῆς ποιότητα θεωρουμένη, ὑποτίθεται ὡς θέμα τῆς φιλοσο-
φίας τῆς ἱστορίας. Ἡ ἐννοια τῆς ἐπιστήμης ὡς τοιαύτης, εἴτε ὡς ἐπι-
στήμης τῆς φύσεως, εἴτε ὡς ἐπιστήμης τῆς ἱστορίας, ἀποτελεῖ διὰ τὴν
φιλοσοφίαν εἰδικὴν αἰτίαν εἰδικῆς ἀναφορᾶς τοῦ φιλοσοφικοῦ συνειδότος
πρὸν αὐτήν, τοῦτέστι τῆς γνωσεολογικῆς. Γνωσεολογίαν καλοῦμεν κατὰ
ταῦτα τὴν θεωρίαν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς γνώσεως κατὰ τὴν διττὴν
αὐτῆς ποιότητα, τὴν φυσικὴν καὶ τὴν ἱστορικὴν. Ἡ ἐννοια τῆς πράξεως
ὡς τοιαύτης, τοῦτέστι τῆς πράξεως ἐκείνης τῆς πρὸς τινὰ ἠθικὸν σκοπὸν

ἀναφερομένης ἀποτελεῖ συνάμα αἰτίαν εἰδικῆς ἀναφορᾶς τοῦ φιλοσοφικοῦ συνειδότος πρὸς αὐτήν.

Καθ' οἷανδήποτε ὁμῶς ἀναφορὰν καὶ ἂν θεωρήσωμεν τὸ φιλοσοφικὸν συνειδὸς εὐρίσκομεν τοῦτο πάντοτε ὑπὸ τοῦ συνόλου τῶν κατηγοριῶν διεπόμενον. Τὸ σύνολον τῶν ἀρχῶν τοῦ συνειδότος προσδιορίζει ὁπωσδήποτε καὶ τὴν ποιότητα τῆς ἐπιστήμης καὶ τὴν ποιότητα τῆς ἠθικῆς. Ἀμφότεραι αἱ ἔννοιαι διάκεινται πρὸς ἀλλήλας συναναφορικῶς, τοῦτέστι προὔποθέτουσι ἀλλήλας ἑκατέρωθεν. Μόνον ἢ σύνθεσις καὶ ἢ ἀναφορὰ τῶν κατηγοριῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὸ ἐκάστοτε ἀντικείμενον, τοῦτέστι πρὸς τὴν ἐκάστοτε ὕλην εἶναι διάφορος. Τὴν ἀδιαίρετον ταύτην ἐνότητα τοῦ φιλοσοφικοῦ συνειδότος καλοῦμεν σύστημα. Ὑπὸ σύστημα ἐννοοῦμεν κατὰ ταῦτα τὴν κατὰ συνειδὸς ἐνεργοῦσαν καὶ τὸ συνειδὸς διακαθορίζουσαν σύνθεσιν τῶν κατηγοριῶν καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ διανοεῖσθαι, τοῦ βούλεσθαι καὶ τοῦ βουλευέσθαι καθόλου. Τὸ σύστημα δὲν εἶναι κατὰ ταῦτα ἀφηρημένον τι σύνολον ἀρχῶν ἀπολύτως ἀποσχισμένων ἀπὸ τὴν συναφὴν καὶ τὸν συνυφασμὸν αὐτῶν πρὸς τὰ κατὰ μέρος νοητὰ ὄντα, ἀλλὰ ἢ σύνθεσις τῶν στοιχείων καὶ ἀρχῶν ἐκείνων τῶν διεπουσῶν τὴν ποιότητα αὐτοῦ τούτου τοῦ συνειδότος. Αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ συνειδότος θεωροῦνται βεβαίως ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας κατὰ τὴν καιρικὴν αὐτῶν ποιότητα κυρίως καὶ κατὰ τὴν ἐφηρμοσμένην αὐτῶν ὑφὴν δευτερευόντως. Σύστημα κατηγοριῶν, αἵτινες διέπουσι ἀπολύτως τὸ συνειδὸς καθ' ὅλου, εἶναι ἢ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος οἰουδήποτε γνησίου φιλοσοφικοῦ διανοεῖσθαι. Βεβαίως οὔτε ὁ ἀριθμὸς, οὔτε ἢ ποιότης, οὔτε ἢ ἀναφορὰ τῶν κατηγοριῶν πρὸς ἀλλήλας εἶναι δυνατόν νὰ γνωσθῇ ὑπὸ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος. Τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα εἶναι διὰ ταῦτα καθ' ἡμᾶς αἱ δυνατὰί σχέσεις καὶ συνθέσεις τῶν κατηγοριῶν, τοῦτέστι οἱ δυνατοὶ τρόποι τῶν κατηγοριῶν πρὸς τὴν νοητὴν ὕλην, τὴν φύσιν ἢ τὴν ἱστορίαν, καὶ τῆς ἀναφορᾶς τῶν κατηγοριῶν πρὸς ἀλλήλας. Τὸ κῦρος τοῦ συστήματος ἐξαρτᾶται κατὰ ταῦτα πάντοτε ἀπὸ τὴν ἀνεύρεσιν καὶ ἐφαρμογὴν τῆς δεούσης ἀναφορᾶς τῶν κατηγοριῶν πρὸς τὴν ὕλην, τὴν δέουσαν γνῶσιν τῶν κατηγοριῶν καὶ τὴν ἀναφορὰν αὐτῶν πρὸς τὸν νοητὸν καὶ αἰσθητὸν κόσμον καθ' ὅλου. Τὸ κῦρος τοῦ συστήματος δὲν εἶναι κατὰ ταῦτα ποτὲ ἀπλῶς ἱστορικόν, ἀλλὰ ὑπεριστορικόν. Οὔτε πρὸς τὸν Hegel κατὰ ταῦτα συμφωνοῦμεν τὸν ἀναιροῦντα τὸ μὲν σύστημα διὰ τοῦ δέ, οὔτε πρὸς τὸν Rickert τὸν τὸ ἀνοικτὸν σύστημα παραδεχόμενον. Ἡ ἀξία οἰουδήποτε συστήματος εἶναι καθ' ἡμᾶς νοητὴ ἐκ τῆς δεούσης ἀναφορᾶς τῆς ἰδέας πρὸς τὴν ὕλην. Ἡ δέουσα ἀναφορὰ ἀποφασίζει περὶ τοῦ κύρους τοῦ συστήματος. Αἱ κατηγορίαι θεωροῦνται βεβαίως μόνον ὡς ἀρχαὶ τοῦ συστήματος διέπουσαι καὶ διακυβερνῶσαι τὸ κατ' ἰδίαν νόημα τοῦ συστήματος. Ἡ κατ' ἰδίαν ἀνάπτυξις τοῦ νοήματος καὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ συστήματος εἶναι ἢ κυρία φιλοσοφικὴ ἐνέργεια. Ἐκ

τῶν ἀρχῶν ἀφορμώμενον τὸ φιλοσοφικὸν συνειδὸς στρέφεται πρὸς τὴν διὰ τῶν ἀρχῶν τούτων διακαθοριζομένην νοητὴν ὕλην ἢ νοητὸν κόσμον καὶ τούτου τὴν διάκρισιν καὶ διαίρεσιν κατανοεῖ. Τοῦ συστήματος ἡ οὐσία εἶναι κατὰ ταῦτα τὸ κατ' ἰδίαν νόημα τῆς ἐκάστοτε εἰδικῆς ἀναφορᾶς τοῦ φιλοσοφικοῦ συνειδότος. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον νὰ συμπεριληφθοῦν καὶ νὰ συμπυκνωθῶν τὰ νοήματα ἑνὸς φιλοσοφικοῦ συστήματος εἰς ὠρισμένας τινὰς προτάσεις. Τὸ ὅλον τοῦ νοήματος κατὰ τὴν κατ' ἰδίαν αὐτοῦ ὄψιν θεωρούμενον διατυποῦται διὰ τῶν κατ' ἰδίαν ἀναφορῶν τοῦ φιλοσοφικοῦ συνειδότος πρὸς τὰ γένη τοῦ ὄντος. Διὰ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ φιλοσοφικοῦ συνειδότος πρὸς τὸ ἱστορικὸν γένος τοῦ ὄντος, τοῦτέστι πρὸς τὴν ἱστορικὴν ποιότητα τῆς ἰδέας, διακαθορίζεται καὶ διατυποῦται ἡ διάκρισις τῆς ἰδέας κατὰ τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς μορφήν.

Ἀρχὴ τῆς φιλοσοφίας εἶναι κατὰ ταῦτα ἡ κατηγορία ἢ μᾶλλον πρώτη καὶ θεμελιώδης ἀναφορὰ τοῦ φιλοσοφικοῦ συνειδότος πρὸς τὸ ὄν εἶναι ἢ κατ' ἐξοχὴν λογικὴ, ἢν ὀνομάζομεν ἐννοιολογίαν ἢ θεωρίαν τῶν κατηγοριῶν. Πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν κατηγοριῶν καταλήγει βεβαίως τὸ φιλοσοφικὸν συνειδὸς διὰ τῆς ἀναφορᾶς αὐτοῦ πρὸς τὸν λόγον καὶ τὴν ἐπιστήμην. Καὶ ὁ λόγος καὶ ἡ ἐπιστήμη ἢ κάλλιον ὁ κατ' ἐπιστήμην λόγος εἶναι προῖον καὶ θέσις τῆς κατηγορίας καὶ δὴ τῆς πρὸς τὰ αἰσθητὰ ἀναφερομένης κατηγορίας. Αἱ ἀρχαὶ τῆς φιλοσοφικῆς ἀναφορᾶς τοῦ συνειδότος πρὸς τὰ γένη τοῦ ὄντος, αἱ κατηγορίαι διέπουν ἐκάστοτε κατὰ διάφορον τρόπον τὴν μορφήν τοῦ ὄντος, τοῦτέστι ἡ ποιότης τῆς μορφῆς τοῦ ὄντος πρὸς ὃ ἀναφέρεται ἐκάστοτε τὸ φιλοσοφικὸν συνειδὸς, εἴτε τὸ κατ' ἐπιστήμην ὄν, εἴτε τὸ κατ' ἠθικὴν ὄν, εἴτε τὸ κατὰ τέχνην ὄν, εἶναι διάφορος.

Κατὰ τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας ὡς καὶ καθ' οἵανδήποτε ἄλλην εἰδικὴν ἀναφορὰν τοῦ φιλοσοφικοῦ συνειδότος, ὁ κόσμος, νοητὸς καὶ αἰσθητὸς διέπεται καὶ διακυβερνᾶται ὑπὸ τῶν κατηγοριῶν τοῦ συνειδότος κατὰ τὴν ἱστορικὴν αὐτῶν ποιότητα. Φύσις καὶ ἱστορία θεωροῦνται ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας συνάμα καὶ δὴ διότι ἡ φύσις εἶναι ἡ μία προϋπόθεσις τῆς ἱστορίας. Καὶ κατὰ τὴν φιλοσοφίαν τῆς φύσεως θεωρεῖται καὶ ἡ ἱστορία συνάμα διότι ἡ ἱστορία εἶναι ἡ προϋπόθεσις τῆς φύσεως κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ φιλοσοφικὴν αὐτῆς ποιότητα. Τὸ ὅλον καὶ κατὰ τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτό, μόνον ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτοῦ εἶναι διάφορος. Τὸ ὅλον τοῦ ὄντος καὶ τὸ ὅλον τῶν κατηγοριῶν, ὡς καὶ ἡ ἐνότης τοῦ συνειδότος προϋποτίθενται καὶ κατὰ τὴν μὲν καὶ κατὰ τὴν δὲ ἀναφορὰν, ἡ διαφορὰ ὅμως τῆς ἀναφορᾶς διακαθορίζει καὶ τὴν ἑτερότητα τῆς ποιότητος τῶν κατηγοριῶν.

Αἱ κατηγορίαι εἶναι κατὰ ταῦτα προϋποθέσεις τοῦ ὅλου καὶ τοῦ κατ' ἐξοχὴν λογικοῦ καὶ τοῦ ἑτέρου ὄντος. Τὸ ὅλον τοῦ νοήματος, κατ' ἰδίαν θεωρούμενον, διέπεται πάντοτε ὑπὸ τῶν κατηγοριῶν. Ἀφαιρου-

μένων τῶν κατηγοριῶν ἐκ τοῦ κατ'ἰδίαν νοήματος τοῦ συστήματος διασκεδάζεται οὕτως εἶπειν καὶ τὸ νόημα ὡς τοιοῦτο, τοῦτέστι αἴρεται ἢ κατ'ἰδίαν διάκρισις τοῦ νοήματος καὶ τὸ νόημα συναιρεῖται εἰς τὴν καθαρὰν κατηγορίαν, τὴν ὑφ' ἡμῶν ὀνομαζομένην ιδέαν. Ἡ ιδέα εἶναι μὲν ἢ προϋπόθεσις καὶ τῆς κατηγορίας καὶ τοῦ κατ'ἰδίαν νοήματος, καὶ νοεῖται μὲν καὶ αὕτη κατ'ἰδίαν ὡς αὐτοτελὲς καὶ αὐθυπόστατον ὄν, αἰρουμένη ὁμως ἐκ τῆς συναφῆς αὐτῆς πρὸς τὸ ὅλον νόημα ἀποβάλλει τὴν διακαθοριστικὴν καὶ συνεκτικὴν αὐτῆς ποιότητα. Τὸ δέον οἰουδήποτε φιλοσοφικοῦ συστήματος, τοῦτέστι ἡ δέουσα αὐτοῦ ἀξία ἐρεῖδεται κατὰ ταῦτα ἐπὶ τῶν κατηγοριῶν καὶ τῆς δεούσης αὐτῶν κοινωνίας καὶ ἀναφορᾶς πρὸς ἀλλήλας. Τὸ ἀληθὲς σύστημα ἀνάγει τὰ κατ'ἰδίαν νοήματα καὶ τὰς κατὰ μέρος θέσεις τοῦ συνειδότος εἰς μίαν καὶ κατ'ἀρχὴν ἀδιαίρετον ἀρχὴν, τὴν ιδέαν, τὴν διέπουσαν τὸ πᾶν τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος καὶ τῆς ζωῆς καθ' ὅλου. Ἡ ιδέα τοῦ συστήματος εἶναι ταύτη πρὸς τὴν ιδέαν τοῦ συνόλου τῆς ζωῆς.

Ἡ ἀναφορὰ αὕτη μεταξὺ καθαρᾶς ιδέας καὶ κατ'ἰδίαν μορφῆς τῆς ζωῆς ἀποκλείει τὴν συνταύτισιν τῆς ἐννοιολογίας ἢ τῆς θεωρίας τῶν κατηγοριῶν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν καθ' ὅλου. Καθ' ἡμᾶς ἡ ἐννοιολογία εἶναι μόνον προϋπόθεσις καὶ τῆς φιλοσοφίας τῆς φύσεως καὶ τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας, τοῦτέστι ἀμφοτέραι αἱ κατ'ἰδίαν αὐταὶ ἀναφοραὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ συνειδότος δέον νὰ διακαθορίζωνται ἀπὸ τὴν καθαρὰν γνῶσιν τῆς καθαρᾶς κατηγορίας. Ἡ ἐννοιολογία εἶναι ἢ προϋπόθεσις οὐχὶ μόνον τῶν δύο τούτων κατ'ἰδίαν ἀναφορῶν τοῦ φιλοσοφικοῦ συνειδότος, ἀλλὰ συνάμα καὶ πάσης κατ'ἰδίαν φιλοσοφικῆς θεωρίας. Ἡ θεωρία τῆς ψυχῆς ὡς καὶ ἡ θεωρία τῆς τέχνης προϋποθέτουσι κατ'ἀνάγκην τὴν θεωρίαν τῶν κατηγοριῶν.

Ἱστορίαν καλοῦμεν τὴν κατὰ συνειδὸς καὶ διὰ τοῦ συνειδότος συντελουμένην ἐνεργὸν συναφὴν τῆς ἀνοήτου φύσεως πρὸς τὴν νοητὴν ιδέαν. Τῆς ἱστορίας τὴν ἀπόλυτον ἐνέργειαν καὶ τὴν κυρίαν οὐσίαν ἀνάγομεν κατὰ ταῦτα εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐνέργειαν καὶ οὐσίαν τοῦ συνειδότος. Διὰ τοῦ συνειδότος διακρίνεται ἡ πρώτη καὶ ἀρχικὴ αἰτία, ἡ ιδέα εἰς τὰς κατ'ἰδίαν μορφὰς τοῦ νοητοῦ γίνεσθαι, τοῦτέστι τοῦ διὰ τοῦ εἶναι διακαθοριζομένου γίνεσθαι. Τὴν γένεσιν ἐννοοῦμεν ἐνταῦθα ἀπολύτως λογικῶς καὶ οὐχὶ φυσικῶς ἢ ἱστορικῶς. Διάκρισιν τῆς ιδέας ἢ τῆς κατηγορίας συντελουμένην πάντοτε διὰ τοῦ συνειδότος, ὀνομάζομεν λογικὴν γένεσιν καὶ διακρίνομεν ταύτην σαφέστατα ἀπὸ τὴν κατὰ φύσιν γένεσιν τὴν ἐπέκεινα τοῦ συνειδότος συντελουμένην καὶ ἀπὸ τὴν καθ' ἱστορίαν γένεσιν τὴν διὰ τοῦ συνειδότος καθ' ὅλου αἰτιολογουμένην. Καὶ τῆς λογικῆς ἢ τῆς ἐννοιολογίας τὴν αἰτίαν ὀνομάζομεν διάκρισιν ἢ γένεσιν. Ἡ διάκρισις ἢ ἡ γένεσις εἶναι ἢ θεμελιώδης ἀναφορὰ τοῦ ὄντος πρὸς ἑαυτὸ διὰ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ συνειδότος πρὸς αὐτό. Διὰ τοῦ καθόλου ἱστορικοῦ

συνειδότος, οὗ τὴν ἔννοιαν ὠρίσαμεν ἤδη, διακρίνεται ἡ ἰδέα εἰς τὰς κατ' ἰδίαν ἱστορικὰς μορφάς. Τὸ θεμελιῶδες πρόβλημα παντὸς φιλοσοφικοῦ συστήματος εἶναι ἡ αἰτία τῆς διακρίσεως τῆς ἰδέας εἰς μορφήν, προσέτι δὲ καὶ τὸ δυνατόν ἢ τὸ ἀδύνατον τῆς συναφῆς τῆς μορφῆς πρὸς τὴν ἰδέαν ἢ ἡ κοινωνία τῆς μὲν πρὸς τὴν δέ. Ἡ ἱστορία εἶναι καθ' ἡμᾶς θέσις τοῦ συνειδότος, τοῦτέστι διάκρισις τῆς ἀρχῆς τῆς διεπούσης τὸ συνειδὸς εἰς τὰς κατ' ἰδίαν μορφάς. Διὰ τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας εἶναι ἡ ἀναγωγή τῆς κατ' ἰδίαν μορφῆς εἰς τὴν μορφήν καθ' ὅλου τὸ θεμελιῶδες πρόβλημα ὕπως καὶ διὰ τὴν καθαρὰν λογικὴν ἢ ἀναφορὰ τῶν κατ' ἰδίαν μορφῶν τοῦ λόγου εἰς τὴν πρώτην καὶ ἀρχικὴν μορφήν τοῦ λόγου. Αἰτία τῆς διακρίσεως τῆς καθ' ὅλου ἰδέας εἰς τὴν κατ' ἰδίαν μορφήν εἶναι καθ' ἡμᾶς, ὡς ἐσημειώθη ἤδη, τὸ συνειδὸς. Τὸ δὲ συνειδὸς προσδιορίζεται ἀπολύτως ὑπὸ τοῦ χρόνου. Τὸν χρόνον δὲν ἐννοοῦμεν ἐνταῦθα ὡς ψυχολογικόν τι αἴσθημα χρόνου, ἀλλ' ὡς ἀπόλυτον κατηγορηματικὴν ποιότητα τοῦ συνειδότος. Συνειδὸς καὶ χρόνος ἀναφέρονται ἀπολύτως πρὸς ἄλληλα.

Τὸν χρόνον θεωροῦμεν κατὰ ταῦτα ὡς αἰτίαν τῆς ἱστορίας καὶ ὡς αἰτίαν τῆς φύσεως. Ἡ ἔννοια τοῦ χρόνου, ὕπως τίθεται καὶ ἐννοεῖται ἐνταῦθα, ἀναφέρεται ἀπολύτως οὐχὶ μόνον πρὸς τὸ συνειδὸς, ἀλλὰ συνάμα καὶ πρὸς τὰς κατηγορίας τοῦ συνειδότος. Τῶν κατηγοριῶν κατηγορία εἶναι ὁ χρόνος. Τοῦ συνειδότος ὁ ἀπόλυτος προσδιορισμὸς ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ ὑπὸ τοῦ συνειδότος καθ' ὅλου εἶναι ἡ ἑτέρα αἰτία τῆς ἱστορικῆς ζωῆς. Διὰ τοῦ χρόνου, τοῦτέστι διὰ τῆς κατηγορίας τοῦ χρόνου διεπόμενον τὸ συνειδὸς διακρίνει κατὰ χρόνον τὴν πρώτην καὶ ἀρχικὴν αὐτοῦ ἰδέαν καὶ διαμορφώνει τὴν κατ' ἰδίαν ὕλην ἢ φύσιν. Ἡ κατ' ἰδίαν φύσις οὔσα πάντοτε καὶ κυρίως κατ' ἰδίαν χῶρος προσδέχεται τὸν κατ' ἰδίαν χρόνον καὶ δὴ οὐχὶ τὸν ἀπλοῦν καὶ ἄποιον χρόνον, ἀλλὰ τὸν ὑπὸ τῆς μορφῆς διεπόμενον καὶ δι' αὐτῆς διακατεχόμενον χρόνον. Ἡ φύσις ἀναδέχεται κατὰ ταῦτα καὶ διὰ ταῦτα ἱστορικὴν μορφήν, τοῦτέστι νοητὴν τινα ποιότητα ἀπορρέουσαν ἀπολύτως ἀπὸ τὴν κατὰ χρόνον, ἀλλὰ καθαρὰν ἐνέργειαν τοῦ συνειδότος. Χρόνος καὶ συνειδὸς εἶναι κατὰ ταῦτα τὰ δύο αἰτία τοῦ ἱστορικοῦ γίνεσθαι.

Ἡ θέσις τοῦ συνειδότος καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἐν τῇ λογικῇ προϋποτίθησιν τὴν θέσιν τοῦ ὄντος. Τὸ συνειδὸς τιθέμενον, τοῦτέστι ἀναφερόμενον πρὸς ἑαυτό, ἀναφέρεται συνάμα καὶ πρὸς τὸ ὄν. Τὸ ὄν τιθέμενον, τοῦτέστι ἐννοούμενον, διακαθ' ὁρίζει τὴν ποιότητα τοῦ συνειδότος ἀπολύτως. Ἡ διαίρεσις, ὁ χωρισμὸς μεταξὺ συνειδότος καὶ ὄντος εἶναι πάντοτε νοητός. Καὶ τὸ συνειδὸς καὶ τὸ ὄν οὐδέποτε εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῶσιν αὐτὰ καθ' αὐτά, ἀλλὰ τὸ μὲν θεωρεῖται διὰ τοῦ δέ. Ἡ ποιότης τοῦ ὄντος ἐννοεῖται διὰ τοῦ συνειδότος, ἡ δὲ ποιότης τοῦ συνειδότος προσδιορίζεται ὑπὸ τοῦ ὄντος. Τὸ συνειδὸς καὶ τὸ ὄν θεωροῦνται καὶ τίθενται

ὑφ' ἡμῶν ὡς τὰ πρῶτα αἷτια τῆς ἱστορίας καὶ πάσης ἄλλης ἐνεργείας νοητῆς. Τὸ ὄν, ὄν πρὸ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ συνειδότος ἀδιάκριτον καὶ ἀδιαίρετον, προσλαμβάνει διὰ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ συνειδότος πρὸς αὐτὸ ὠρισμένην καὶ διακεκριμένην μορφήν, τοῦτέστι καθίσταται ὠρισμένον τι νόημα καταλαμβανόμενον διὰ τῆς κρίσεως ἢ διὰ τοῦ συναισθήματος. Τὸ κατὰ μέρος νόημα καὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς λογικῆς εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀναφορᾶς τοῦ συνειδότος πρὸς τὸ ἀδιαίρετον καὶ ἀδιάκριτον ὄν, καὶ δὴ τῆς κατὰ χρόνον ἀναφορᾶς.

Ἡ σχέση μεταξὺ μορφῆς καὶ συνειδότος, τοῦτέστι μεταξὺ κατ' ἰδίαν νοήματος καὶ συνειδότος, εἶναι ταύτη πρὸς τὴν σχέση μεταξὺ ἀδιακρίτου, τοῦτέστι ἀμόρφου ὄντος, καὶ συνειδότος. Ἡ κρίσις, τοῦτέστι ὁ λόγος, χαρακτηρίζει καὶ τὴν μὲν καὶ τὴν δέ. Διὰ τοῦ λόγου ἀναφέρεται τὸ συνειδὸς πρὸς τὸ ἀδιάκριτον καὶ πρὸς τὸ διακεκριμένον ὄν. Διὰ τοῦ λόγου διακρίνεται τὸ ὄν καὶ τὸ συνειδὸς, τοῦτέστι ἢ κατὰ μέρος κατανόησις τῆς οὐσίας εἶναι δυνατὴ διὰ τῆς κρίσεως. Τὸ μορφούμενον ἀναδεχόμενον τὴν μορφήν εἴτε ἐν τῇ ἱστορίᾳ εἴτε ἐν τῇ θεωρίᾳ, τοῦτέστι τῇ ἐπιστήμῃ, προσδιορίζεται, τοῦτέστι διακρίνεται, καὶ αὐτὸ καὶ αἴρεται ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῆς ἀδιακρισίας εἰς νοητὴν τινα διακεκριμένην σφαῖραν. Ὡστε κατὰ τὴν διάκρισιν τοῦ ὄντος διακρίνεται συνάμα καὶ τὸ μὴ ὄν, τοῦτέστι τὸ μορφοῦν διακρίνει τὸ μορφοούμενον, τὸ δὲ μορφοούμενον προσδιορίζει τὴν μορφήν καὶ τὴν ποιότητα αὐτῆς.

Τὰ πρῶτα αἷτια τῆς διακρίσεως τῆς μορφῆς καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἐν τῇ λογικῇ εἶναι κατὰ ταῦτα τὸ συνειδὸς καὶ τὸ ὄν ἢ κάλλιον ἢ θέσις τοῦ συνειδότος καὶ ἢ θέσις τοῦ ὄντος. Τὸ συνειδὸς καθ' ὅλου ἐννοεῖται ὡς ἀπόλυτος ἐνότης, ἢ δὲ ἐνότης αὕτη προσδιορίζει τὴν ποιότητα καὶ διακατέχει τὴν διάκρισιν τῆς πολλότητος. Τῶν κατ' ἰδίαν μορφῶν ὁ συνεκτικὸς δεσμὸς εἶναι τὸ συνειδὸς. Καὶ τὸ ὄν καθ' ὅλου ἐννοεῖται ὡς ἀπόλυτος ἐνότης διακατέχουσα τὴν πολλότητα τῶν μορφῶν τοῦ ὄντος, τοῦτέστι τὰ κατ' ἰδίαν ὄντα διακυβερνῶνται διὰ τῆς ποιότητος καὶ τῆς μορφῆς τοῦ καθ' ὅλου ὄντος. Ἡ ἀναφορὰ τοῦ καθ' ὅλου συνειδότος πρὸς τὸ καθ' ὅλου ὄν καὶ δὴ ἢ κατὰ χρόνον ἀναφορὰ αὐτῶν πρὸς ἀλληλα τίθησι τὴν διάκρισιν, γεννᾷ τὴν πολλότητα τῆς μορφῆς. Ἡ αἷτια τῆς ἱστορίας κατ' οὐδένα τρόπον ἀνάγεται, ὅπως ὁ Hegel καὶ ὁ Marx παραδέχονται, εἰς τὴν αὐτοκινησίαν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας, κατὰ μὲν τὸν Hegel τῆς ἐννοίας, κατὰ δὲ τὸν Marx τῆς ὕλης, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀναφορὰν δύο ἐτέρων πρὸς ἀλληλα διακειμένων ποιότητων, τοῦ ὄντος καὶ τοῦ συνειδότος. Ἀπολύτως πρὸς ἀλληλα ἀναφερόμενα τὰ δύο ταῦτα εἶδη τοῦ ὄντος, τοῦτέστι ὑπερβαίνοντα τὰ μεταξὺ κείμενα, τὴν ὕλην καὶ τὸν χρόνον καὶ διαμορφοῦντα τὴν ἀοριστίαν αὐτῶν, γίνονται αἷτια δημιουργικὰ τῆς ἱστορικῆς ζωῆς. Ἡ ἐννοια τοῦ ὄντος, ἢ ἀπολύτως πρὸς τὴν ἐννοίαν τοῦ συνειδότος ἀναφερομένη, τίθεται μὲν καὶ ὑπὸ τοῦ Hegel, ἀλλ' ἢ θέσις αὕτη εἶναι μία

φράσις τῆς αὐτοκινουμένης ἐννοίας καθ' ὅλου. Ἡ ἐννοία κατὰ Hegel θεωρουμένη, τίθεται ἐν μὲν τῇ φύσει ὡς οὐσία, ἐν δὲ τῇ ἱστορίᾳ ὡς ἰδέα, ἢ συνειδός, τὸ συνειδὸς ὅμως καὶ ἡ οὐσία ἀποτελοῦσι κατὰ Hegel μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ποιότητα, τοῦτέστι εἶναι κατ' οὐσίαν ταῦτά. Ἡ ἀπόλυτος θέσις καὶ τοῦ συνειδότης καὶ τοῦ ὄντος χωρίζει ἡμᾶς ἀπὸ τὸν Hegel καὶ προφυλάσσει ἡμᾶς ἀπὸ πάντα μεθιστορικὸν ἢ μεταφυσικὸν δογματισμόν. Ἡ ἑτερότης ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς αἰτίαν τῆς ἱστορίας. Ἡ ταυτότης δὲν τίθεται οὔτε ὑπὸ τῆς ἱστορίας, οὔτε ὑπὸ τῆς καθαρᾶς λογικῆς, ἀλλὰ ὑπὸ τῆς θρησκείας. Ἡ ταυτότης τῆς θρησκείας εἶναι ὅμως ἀνέκφραστος. Οἰαδήποτε ἄλλη ἀρχὴ καὶ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἱστορικῆς ζωῆς εἶναι καθ' ἡμᾶς δογματικὴ, τοῦτέστι ἀντίκειται εἰς τὰ κριτήρια τοῦ κατὰ συνειδότης λόγου. Τὸ συνειδὸς καὶ τὸ ὄν, ἀμφοτέρω κατὰ τὴν ἀπόλυτον καὶ καθαρὰν αὐτῶν ποιότητα θεωρούμενα, τίθενται ὑφ' ἡμῶν ὡς αἱ πρῶται ἀρχαὶ τῆς ζωῆς καὶ δὴ τῆς ἱστορικῆς ζωῆς. Κατ' ἀρχὴν εἶναι ὁ δογματισμὸς τοῦ Hegel ταῦτος πρὸς τὸν δογματισμὸν τοῦ Marx. Καὶ ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ θέτουσι μίαν καὶ μόνην ἀρχὴν ἐξελισσομένην ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ὁ μὲν δογματισμὸς τοῦ Marx εἶναι ἡ ἀντιστροφή τοῦ δογματισμοῦ τοῦ Hegel ὁ δὲ δογματισμὸς τοῦ Hegel ἀπαλασσύμενος ἀπὸ τινὰ χρονικὰ ἐλαττώματα, παραμένει ὡς τὸ πρῶτον μνημεῖον τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας. Κατὰ Hegel ἡ θλάσις τῆς ἀπλῆς φυσικῆς ζωῆς καὶ ἡ θέσις τοῦ συνειδότης εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἱστορίας, ἐνῶ κατὰ Marx ἡ θέσις τῆς ὕλης τίθησι συνάμα καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἱστορίας. Ἱστορία εἶναι κατὰ μὲν τὸν Hegel ἢ κατὰ χρόνον διαμόρφωσις τῆς ἐννοίας, κατὰ δὲ τὸν Marx τὰ συμβεβηκότα τῆς ὕλης. Τὸ ἱστορικὸν γίνεσθαι θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Hegel ὡς ἡ γένεσις τῆς ἰδέας κατὰ χρόνον, ὑπὸ δὲ τοῦ Marx ὡς τὸ ἀλλοιοῦσθαι τῆς ὕλης κατὰ χρόνον. Οἱ νόμοι τοῦ ἀλλοιοῦσθαι θεωροῦνται ἐνυπάρχοντες τῇ ὕλῃ, οἱ δὲ νόμοι τῆς κατὰ χρόνον γενέσεως τῆς ἰδέας θεωροῦνται ὡς κατηγορίαι τῆς ἐννοίας.

Ἡ ἐννοία τῆς ἱστορίας κατὰ τὸν ἀπολύτως ἐνιαῖον αὐτὸν χαρακτήρα εἶναι καθ' ἡμᾶς δογματικὴ. Τὸν μεθιστορικὸν δὲ δογματισμὸν θεωροῦμεν διὰ τὴν φιλοσοφίαν τόσον ἐπικίνδυνον ὅσον καὶ τὸν μεταφυσικὸν δογματισμόν. Εἰς τὸν μεθιστορικὸν τοῦτον δογματισμὸν μεταπίπτει καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Natorp τοῦ ὁποίου ἡ φιλοσοφικὴ σταδιοδρομία ὑπῆρξε ἀπολύτως κριτικὴ. Κατὰ Natorp ἡ πρώτη ἀρχὴ καὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς θεωρίας, καὶ τοῦ ἱστορικοῦ γίνεσθαι καὶ τοῦ καθαρῶς λογικοῦ γίνεσθαι, εἶναι κατ' οὐσίαν μία. Τὸ ταῦτὸν δὲ τοῦτο ὄν διακρίνεται εἰς συνειδητὸν ὄν. Ἡ θέσις τοῦ συνειδότης καὶ τοῦ ὄντος εἶναι κατὰ Natorp θέσις δευτέρας ἀξίας καὶ δευτέρας ποιότητος. Τὸ ἐν τὸ πρὸ τοῦ νοῦ καὶ τοῦ ὄντος κείμενον, ἡ ἀπόλυτος ἐνότης καὶ ταυτότης ὑποτίθεται ὑπὸ τοῦ Natorp ὡς ἀρχὴ τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἱστορίας καὶ κατὰ ταῦτα ὡς σφοδρὸς τῆς φιλοσοφίας. Ἡ φιλοσοφία περιοριζομένη εἰς τὴν κατανόησιν ἢ

ἁπλῶς τὴν σύλληψιν τοῦ ἑνὸς ἀποβάλλει καθ' ἡμᾶς τὸν καθαρῶς νοητὸν αὐτῆς χαρακτήρα. Τὸ ἓν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῆ ὡς σκοπὸς τοῦ φιλοσοφοῦντος ἀτόμου οὐχὶ ὅμως καὶ τῆς φιλοσοφίας.

Τὴν φιλοσοφίαν κατὰ τὴν καθαρὰν αὐτῆς ποιότητα ἐννοοῦμεν ὡς ἀπόλυτον λόγον, τοῦτέστι νοητὸν καὶ καθ' ὅλα ἀπὸ τὴν αἰσθησιν ἢ τὴν παράστασιν ἀπηλλαγμένον λόγον, συνάμα δὲ καὶ ὡς λόγον ἀρνούμενον οἰανδήποτε ἀπόλυτον ταυτότητα. Ὁ λόγος ζῆ πάντοτε καθ' ἑτερότητα, τοῦτέστι ἡ αἰτία τῆς ζωῆς τοῦ λόγου εἶναι ἡ ἑτερότης τῆς ποιότητος τῶν στοιχείων τῶν συνιστῶντων τὸν λόγον. Πρὸς τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐν ἀναφερόμενος, ὁ λόγος ἐπιστρέφει εἰς ἑαυτὸν, τοῦτέστι τίθησιν πάντοτε ἑαυτὸν κατὰ τὴν νοητὴν αὐτοῦ ποιότητα. Τὸ ἓν κείμενον μετὰ ἢ ὑπὲρ τὸν λόγον οὐδαμῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ θέμα τῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ μόνον τῆς θρησκείας, τοῦτέστι τοῦ φιλοσοφοῦντος ἀτόμου, τοῦτέστι τὸ ἓν εἶναι δυνατόν μὲν νὰ συλληφθῆ οὐχὶ λογικῶς, ἀλλ' ὑπερλογικῶς ὑπὸ τοῦ κατ' ἰδίαν φιλοσοφοῦντος, οὐδαμῶς δύναται ὅμως τὸ κατ' ἰδίαν φιλοσοφοῦν συνειδὸς νὰ διατυπώσῃ ὅπωςδήποτε τὴν ποιότητα τοῦ ἑνός. Τὸ ἓν δέον κατὰ ταῦτα νὰ θεωρῆται ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας μόνον ὡς δέον, τοῦτέστι ὡς ἀνυπόθετος ἀρχὴ μὴ ἔχουσα οὐσίαν τινὰ προσιτὴν εἰς τὸ φιλοσοφικὸν συνειδὸς. Τὸ δέον τοῦ ἑνός θεωρούμενον ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας κατὰ λόγον, γίνεται ἰδέα, τοῦτέστι νοητὸν τι. Ἡ φιλοσοφία τῆς ἱστορίας ἀφορμᾶται κατὰ ταῦτα ἐκ τῆς θέσεως τοῦ συνειδότος καὶ τοῦ ὄντος, ἡ δὲ ἀπόλυτος ἐνότης, τὸ καθαρὸν ἓν, τίθεται ὑφ' ἡμῶν τότε μόνον ὡς ἀρχὴ τῆς ἱστορίας ὅταν ἐννοεῖται ὡς ἰδέα, τοῦτέστι ὡς νοητὴ καὶ οὐχὶ ὑπερνοητὴ ποιότης. Τὸ συνειδὸς ἀναφερόμενον κατὰ χρόνον πρὸς τὸ ὄν καὶ διακρίνον τὴν οὐσίαν τοῦ ὄντος εἰς κατ' ἰδίαν μορφὰς εἶναι καθ' ἡμᾶς ἡ πρώτη καὶ κυρία αἰτία τοῦ ἱστορικοῦ γίνεσθαι. Τὸ γίνεσθαι εἶναι καθ' ἡμᾶς ἀπολύτως συνυφασμένον πρὸς τὸ συνειδὸς.

Ὡς αἰτίαν τῆς πολλότητος καὶ τῆς διακρίσεως τῆς μορφῆς ὠρίσαμεν ἤδη τὸ συνειδὸς καὶ τὸν κατὰ τὸ συνειδὸς χρόνον. Ὡς ἀπόλυτον ἐνότητα τῆς κατ' ἀπειρον διακρινομένης μορφῆς ἐθέσαμεν τὸ συνειδὸς ἢ τὴν ἰδέαν. Πρὸς τὴν ἀπόλυτον ὅμως ταύτην ἐνότητα διακρίνομεν καὶ μερικὴν τινα ἐνότητα τῆς μορφῆς, τοῦτέστι εἰδικὴν τινα ποιότητα νοητὴν διακατέχουσαν καὶ διέπουσιν ὠρισμένον τι νόημα. Τὴν εἰδικὴν ταύτην ἐνότητα καλοῦμεν κατηγορίαν. Τὴν ἐνότητα τῆς κατηγορίας ἀνάγομεν εἰς ἐνότητα τοῦ συνειδότος καὶ τῆς ἰδέας ὡς καὶ τὴν ἐνότητα τῆς κατὰ μέρος μορφῆς εἰς τὴν κατηγορίαν. Αἱ κατηγορίαι θεωροῦνται κατὰ ταῦτα ὡς ἀρχαὶ τῆς γνώσεως καὶ τῆς διαμορφώσεως, τῆς γνώσεως τοῦ εἶναι καὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ γίνεσθαι. Καὶ τοῦ ὄντος καὶ τοῦ συνειδότος αἱ κατηγορίαι εἶναι αἱ αὐταί. Ἡ ταυτότης ὅμως ἢ ὑπὸ τῶν μεταφυσικῶν συστημάτων ὑποτιθεμένη, ἀποφεύγεται ἐνταῦθα διὰ τῆς γνώσεως. Ἡ γνώσις διακρίνει δύο τινά, τὴν κατηγορίαν καὶ τὸ συνειδὸς. Τὴν ποιότητα τῶν

κατηγοριῶν ὀρίζομεν ὡς ἀπολύτως νοητὴν καὶ ἀποφεύγομεν οἰανδήποτε κατ' οὐσίαν συναφὴν τῶν κατηγοριῶν πρὸς τὴν καλουμένην ὕλην. Καὶ ἡ ὕλη εἶναι καθ' ἡμᾶς κατηγορία καὶ δὴ ἡ κατηγορία τῆς ἀοριστίας. Ἡ κατηγορία ἐννοεῖται ἐπέκειντο πάσης αἰσθήσεως καὶ πάσης παραστάσεως. Καὶ τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς παραστάσεως ἡ λογικὴ αἰτία εἶναι ἡ κατηγορία, τοῦτέστι ἡ αἰτία τῆς γνώσεως ἀμφοτέρων εἶναι ἡ κατηγορία. Ἡ κατὰ χρόνον μορφή τῆς κατηγορίας, τοῦτέστι ἡ μορφή τοῦ καλοῦ, ἡ μορφή τοῦ ἀγαθοῦ καὶ μορφή τοῦ ἀληθοῦς, κατέχουσι τὸ νοητὸν διάστημα μεταξύ ἀπολύτου μορφῆς ἢ κατηγορίας καὶ παντελοῦς ἀμορφίας ἢ κατηγορίας τῆς ἀοριστίας. Τὸ ἐπέκεινα τῆς κατηγορίας, τοῦτέστι ὁ τρόπος καθ' ὃν τίθεται τὸ ἐπέκεινα εἶναι νοητός. Τὸ ἐπέκεινα ἐννοεῖται ὡς ἐπέκεινα τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς παραστάσεως οὐχὶ ὅμως καὶ ὡς ἐπέκεινα τοῦ συνειδότος καθ' ὅλου. Οἰονδήποτε μεταφυσικὸν ἢ μεθιστορικὸν ἐπέκεινα, τοῦτέστι οἰονδήποτε ἐπέκεινα ὑπὲρ τὰ ὅρια τοῦ συνειδότος κείμενον, θεωρεῖται ὑφ' ἡμῶν ὡς δογματικὸν καὶ διὰ τοῦτο ἀπορρίπτεται. Ἡ ἐννοιολογία εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ συστήματος τῆς φιλοσοφίας, κατὰ δὲ τὴν ἐννοιολογίαν εἶναι ἀδύνατος οἰαδήποτε ὑπερβάσια τῶν ὀρίων τοῦ συνειδότος. Καὶ αὐτὸ τὸ ἐπέκεινα τοῦ θρησκευέσθαι εἶναι κατὰ συνειδός.

Καὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἱστορίας ἡ οὐσία εἶναι καὶ κατ' ἰδίαν καὶ καθ' ὅλου. Τὸ κατ' ἰδίαν περὶ οὗ ἐνταῦθα ὁμιλοῦμεν δὲν εἶναι αἰσθητόν τι, ἀλλὰ ἀπολύτως νοητόν. Οἰαδήποτε μορφή τοῦ φυσικοῦ γίνεσθαι εἶναι καθ' ἡμᾶς κυρίως νοητή. Τὸ εἰδικὸν καὶ τὸ γενικὸν εἶναι ὅμως οὐχὶ μόνον πρὸς ἑαυτὰ διάφορα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν σφαιρᾶν ὅπου ἰσχύουν διάφορα, τοῦτέστι τὸ εἰδικὸν τῆς φύσεως εἶναι διάφορον ἀπὸ τὸ εἰδικὸν τῆς ἱστορίας· τὸ ἴδιον ἰσχύει καὶ διὰ τὸ γενικόν. Τὸ καθ' ὅλου ἢ τὸ γενικὸν ἐν τῇ φύσει εἶναι τὸ σύνολον τῶν φυσικῶν νόμων ὅπως οὗτοι τίθενται ὑπὸ τοῦ συνειδότος. Τὸ συνειδός εἶναι ἡ αἰτία τῶν νόμων τῆς φύσεως. Ὁ κύριος νόμος καὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἱστορίας εἶναι ὁ ὀρισμός. Ἡ ποιότης βεβαίως τοῦ ὀρισμοῦ εἶναι ἄλλη ἐν τῇ φύσει καὶ ἄλλη ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἐν τῇ φύσει διέπεται ὁ ὀρισμός ὑπὸ κατηγοριῶν διαφόρου ποιότητος. Ὁ χρόνος ἐν τῇ φύσει εἶναι διάφορος τοῦ χρόνου ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς καὶ ἡ αἰτιότης κατὰ φύσιν θεωρουμένη εἶναι διάφορος τῆς αἰτιότητος τῆς προσδιορίζουσας τὸ ἱστορικὸν γίνεσθαι. Κατὰ τὴν ἱστορίαν εἶναι ὁ ὀρισμός ἀποτέλεσμα τῆς βουλήσεως καὶ τοῦ βουλευέσθαι καθ' ὅλου. Τὸ βουλευέσθαι, ὃν ἀρχὴ καὶ αἰτία οἰονδήποτε ἱστορικοῦ φαινομένου, τίθησι καὶ τοὺς ἀναλόγους νόμους καὶ ὀρισμούς, τοῦτέστι τὰς μορφὰς τὰς διεπούσας τὸ ἱστορικὸν φαινόμενον. Τὸ βουλευέσθαι, τοῦτέστι τὸ πρὸς ἑαυτὸ ἀναφέρεσθαι ἢ ἡ αὐτονομία τοῦ συνειδότος αἴρουσα τοὺς ὀρισμούς τῆς φύσεως καὶ θέτουσα συνειδητὴν τινα μορφήν ζωῆς, τίθησι συνάμα καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἱστορίας. Τὰ ἱστορικὰ φαινόμενα, τοῦτέστι αἱ γενικαὶ καὶ εἰδικαὶ μορφαὶ τῆς ἱστορικῆς ζωῆς καὶ τῆς καλλιέργειας

τῆς φύσεως εἶναι ὄρισμοὶ τῆς βουλήσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας. Τὰ φυσικὰ φαινόμενα θεωροῦνται ὑφ' ἡμῶν ἐπίσης ὡς ὄρισμοὶ τοῦ συνειδότος, τοῦτέστι οἱ φυσικοὶ νόμοι οἱ διακαθορίζοντες τὰ φυσικὰ φαινόμενα εἶναι νόμοι τοῦ συνειδότος καὶ ἀνάγονται εἰς τὰς κατηγορίας. Τὴν ἀναφορὰν τοῦ συνειδότος πρὸς οἴονδῆποτε ὄν καὶ καθ' οἴανδῆποτε μορφήν ἢ κατηγορίαν καλοῦμεν ὄρισμόν. Τὸν ὄρισμόν θεωροῦμεν ὡς ἀρχὴν πάσης συνειδητῆς ζωῆς, εἰς τὸν ὄρισμόν ἀνάγομεν οἴανδῆποτε μορφήν τῆς ἱστορικῆς ζωῆς. Ὁ ὄρισμὸς εἶναι τὸ μέσον δι' οὗ τὸ συνειδὸς διακατέχει τὸ πρὸς αὐτὸ ἀντικείμενον ὄν καὶ δι' οὗ προσδίδει εἰς τὸ πρὸς αὐτὸ ἀντιτιθέμενον ὄν χαρακτῆρα συνειδητὸν καὶ μορφήν δέουσαν.

Οἴοσδῆποτε ὄρισμὸς τοῦ συνειδότος, εἴτε ἀναφορικῶς πρὸς τὴν φύσιν, εἴτε ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἱστορίαν γενόμενος, εἶναι κατὰ τὰς κατηγορίας αὐτοῦ τοῦ συνειδότος διαμεμορφωμένος καὶ ἀποτελεῖ κατ' ἰδίαν νόημα τοῦ καθ' ὅλου νοήματος τοῦ πρὸς τὸ συνειδὸς ἀνταποκρινομένου. Ὡς αἰτίαν τοῦ συνειδητοῦ πεπερασμένου, τοῦτέστι καὶ τοῦ πεπερασμένου τῆς φύσεως καὶ τοῦ πεπερασμένου τῆς ἱστορίας θέτομεν κατὰ ταῦτα τὸν ὄρισμόν καὶ τὴν τὸν ὄρισμόν διέπουσαν κατηγορίαν ἢ μορφήν. Παραδόξως διατυποῦντες τὸ πρᾶγμα λέγομεν. Τὸ ἄπειρον (τοῦτέστι κατηγορία) εἶναι ἡ αἰτία τοῦ πεπερασμένου καὶ ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Τὸ πεπερασμένον τῆς φύσεως, εἴτε ὡς ὄργανισμός, εἴτε ὡς κίνησις, εἴτε ὡς χρόνος, εἴτε ὡς τόπος, εἶναι πάντοτε συνειδητὸν καὶ διὰ τοῦτο δεόν πάντοτε νὰ ἀνάγηται εἰς τὰς κατηγορίας τοῦ συνειδότος.

Τὸ πεπερασμένον εἶναι κατὰ ταῦτα ἀποτέλεσμα τοῦ ὄρισμοῦ τοῦ συνειδότος καὶ προῖόν τοῦ χρόνου, τοῦ τόπου, τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν τοῦ συνειδότος.

Ὁ χρόνος εἶναι καθ' ἡμᾶς ἢ κατ' ἐξοχὴν κατηγορία τοῦ πεπερασμένου. Καὶ ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ χρόνου αἰτία πάντος πέρατος. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ θέτομεν ὡς ἀρχὴν τοῦ πεπερασμένου τὴν ἀναφορὰν τοῦ συνειδότος πρὸς τὴν φύσιν κατὰ τὴν κατηγορίαν τῆς ἐλευθερίας. Ἡ γνῶσις εἶναι κατὰ ταῦτα ἡ αἰτία τοῦ ὄρισμοῦ καὶ τοῦ πέρατος κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀναφορὰς τοῦ συνειδότος, τὴν τε φυσικὴν καὶ τὴν ἱστορικὴν. Ἡ ἀναφορὰ τοῦ συνειδότος πρὸς τὴν φύσιν, γενομένη πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς γνώσεως καὶ δὴ διὰ τῶν κατηγοριῶν τοῦ χρόνου καὶ τοῦ χώρου, τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ αἰτίου διακαθοριζομένη, γεννᾷ, τοῦτέστι τίθησι τὸ πεπερασμένον καὶ τὸν ὄρισμόν. Ὁ καθ' ἱστορίαν ὄρισμὸς εἶναι ἀπολύτως συνειδητός, τοῦτέστι ἱστορία εἶναι ἡ ἀπόλυτος κατὰ χρόνον διακατοχὴ τοῦ ἀμόρφου διὰ τῆς μορφῆς. Ὁ κατὰ φύσιν ὄρισμὸς εἶναι σχετικῶς συνειδητός, τοῦτέστι ἡ φύσις δὲν εἰσέρχεται ἀπολύτως εἰς τὸ συνειδὸς.

Τὸ γίγνεσθαι αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἐν τῇ φύσει παραμένει ἐπέκεινα τοῦ συνειδότος, τοῦτέστι αἱ κατηγορίαι τοῦ συνειδότος ἀναφερόμεναι πρὸς τὸ κατὰ φύσιν γίγνεσθαι περιβάλλουν μὲν τοῦτο κατὰ νοητὸν τινα τρόπον,

δὲν ἀναιροῦσι ὅμως τὴν ἀνόητον αὐτοῦ ποιότητα. Τὸ ἀνόητον τῆς φύσεως καὶ τοῦ κατὰ φύσιν γίνεσθαι περιβάλλει διὰ τοῦτο ὁ Πλάτων διὰ τινος εἰκότος μύθου, τοὔτεστι διὰ τινος μύθου προσήκοντος πρὸς τὸ πᾶν τοῦ συνειδότος. Τὸ κύριον γνώρισμα ὅμως καὶ τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ιστορικοῦ γίνεσθαι εἶναι ἢ συναίρεσις, τοὔτεστι μία οἰαδήποτε μορφή ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰς προηγουμένας μορφὰς θεωρουμένη συναίρει ἐν αὐτῇ, τοὔτεστι ἐνέχει στοιχεῖα τῶν προηγουμένων τούτων μορφῶν. Ὁ οργανισμὸς ἐνέχει οὐχὶ μόνον τὰς μορφὰς τῶν προηγουμένων εἰδῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς ποιότητας τῆς ἀνοργάνου ὕλης. Ὁ ὀρισμὸς θεωρεῖται κατὰ ταῦτα ὑφ' ἡμῶν ὡς ἡ λογικὴ αἰτία τοῦ ἀπείρου τῆς φύσεως καὶ τῆς ἱστορίας. Ὑπὸ λογικὴν αἰτίαν ἐννοοῦμεν πᾶσαν αἰτίαν ἀναφερομένην εἰς μίαν οἰανδήποτε μορφήν ἢ κατηγορίαν τοῦ συνειδότος καὶ δὴ τοῦ πρὸς τὰ ὄντα ἀναφερομένου συνειδότος. Τὸ ἀμορφον αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἀποτελεῖ βεβαίως τὴν ἑτέραν αἰτίαν τοῦ ἀπείρου ὀρισμοῦ ἢ τοῦ κατ' ἀπειρον τρόπου ἐκτεινομένου ὀρισμοῦ. Τὸ ἀμορφον αὐτὸ καθ' αὐτὸ θεωρούμενον εἶναι χάος, τοὔτεστι στερεῖται οἰουδήποτε στοιχείου λογικοῦ ἢ συνειδητοῦ. Συναίμα δὲ ἐνέχει ἐν ἑαυτῷ τὸ δυνατὸν οἰουδήποτε λογικοῦ ὀρισμοῦ. Ἡ ἐννοία τοῦ ὀρισμοῦ καὶ ἡ ἐννοία τοῦ λογικοῦ θεωροῦνται ἐνταῦθα κατὰ τὴν εὐρυτάτην αὐτῶν ποιότητα. Ὁρισμὸν καλοῦμεν καὶ τὸν νόμον τῆς φύσεως τὸν ὑπὸ τῶν κατ' ἰδίαν φυσικῶν ἐπιστημῶν διακαθοριζόμενον, καὶ τὴν διακατοχὴν μιᾶς ἀμόρφου ὕλης καθ' ἱστορικὸν τρόπον καθ' ὄλου, τοὔτεστι καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν καὶ αὐτὴν τὴν ἰθρησκευτικὴν ἀναφορὰν τοῦ συνειδότος πρὸς τὰ ὄντα καλοῦμεν ὀρισμὸν. Βεβαίως διακρίνομεν σαφέστατα τὴν ἐκάστοτε κατηγορίαν καὶ τὴν ἐκάστοτε ποιότητα τῆς κατηγορίας τοῦ ὀρισμοῦ. Τοῦ ὀρισμοῦ ἢ φύσις εἶναι πάντοτε ἀτελής, τοὔτεστι οἰουδήποτε ὀρισμὸς τιθέμενος τίθησι συνάμα καὶ τὸν τοῦτον ἀναιροῦντα ὅστις κατ' οὐδένα τρόπον δέον νὰ ἐννοηθῆ ὡς μόνη ἀντίθεσις πρὸς τὸν προηγούμενον, ἀλλὰ κυρίως ὡς συναίρεσις τοῦ προηγούμενου ὀρισμοῦ. Ὁ ὀρισμὸς π. χ. ὃν ἀπαντῶμεν κατὰ τὴν πρώτην ἐκδήλωσιν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς τέχνης, τοὔτεστι ὁ τρόπος τοῦ διαμορφῶναι τὴν ἰθρησκευτικὴν ἢ μυθικὴν ὕλην εἰς καλλιτεχνικόν τι σύνολον ἀναιρεῖται μὲν ὑπὸ τοῦ κλασσικοῦ ὀρισμοῦ τῆς ἐλληνικῆς τέχνης, τοὔτεστι ὑπὸ τῆς ἀπολύτου ἐκείνης ἀρμονίας μεταξὺ μορφῆς καὶ ὕλης, χωρὶς νὰ ἀφανίζεται ἡ πρώτη αὐτοῦ ῥοπή, ἣτις τείνει μὲν πρὸς τὴν θέσιν τῆς ἀπολύτου μορφῆς, ὑποκύπτει ὅμως ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἰθρησκευτικῆς ἢ τῆς μυθολογικῆς ὕλης.

Ὁ ὀρισμὸς κατὰ ταῦτα ἔχει μίαν θετικὴν καὶ μίαν ἀρνητικὴν ὄψιν. Ἡ θετικὴ αὐτοῦ μορφή συνίσταται ἐν τούτῳ, ὅτι διακατέχει ἐκάστοτε καθ' ἓνα οἰουδήποτε τρόπον ἐν οἰουδήποτε περιεχόμενον, ἡ δὲ ἀρνητικὴ αὐτοῦ φύσις κεῖται ἐν τούτῳ, ὅτι ὡς θέσις μιᾶς οἰουδήποτε μορφῆς προκαλεῖ, τοὔτεστι προὑποτίθησι ἑτέραν τινὰ μορφήν ἀναιροῦσαν τὴν ποιότητα

αὐτοῦ. Ἡ ἀναίρεσις ἐννοεῖται κατὰ ταῦτα πάντοτε ὡς συναίρεσις. Οὐδεμία μορφή οὐδενὸς ὁρισμοῦ ἀφανίζεται ἀπολύτως κατὰ τὸ λογικὸν γίνεσθαι. Καὶ αὐτὸ τὸ ἱστορικὸν γίνεσθαι ἀναγκάζει ἡμᾶς πολλάκις πρὸς ὑπόθεσιν τοῦ νόμου τῆς συναιρέσεως τῆς μορφῆς χωρὶς βεβαίως νὰ περιπίπτωμεν διὰ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου εἰς μεθιστορικὸν τινα δογματισμόν, ὅπως ὁ Hegel, καθ' ὃν ἡ συναίρεσις τῆς προηγουμένης ἱστορικῆς μορφῆς μετὰ τῆς ἐπομένης εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἐπιβάλλεται ὑπ' αὐτῆς ταύτης τῆς προνοίας τῆς ἱστορίας.

Ἡ συναίρεσις εἶναι ἀπολύτως δυνατὴ μόνον ἐν τῇ καθαρῇ διαλεκτικῇ, τοῦτέστι ἐν τῇ ἀπολύτῳ λογικῇ. Ἐν τῇ φύσει ὅπου τὸ συνειδὸς ἐργάζεται μόνον διὰ τῆς διανοίας ἢ ἀναίρεσις τοῦ ἐνὸς ὁρισμοῦ διὰ τινος ἄλλου ἀξιωτέρου εἶναι πάντοτε ἐπιβεβλημένη διότι τὸ ἰδεῶδες τῆς κατ' ἐπιστήμην ἀληθείας ἐγκείται πάντοτε ἐν τῷ ἀκριβεστάτῳ ὁρισμῷ. Ὁ δὲ ἀκριβεστάτος ὁρισμὸς ἐπιτυγχάνεται πάντοτε διὰ σειρᾶς ὁρισμῶν προϋποτιθεμένων. Καὶ ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, τοῦτέστι καὶ κατὰ τὴν γνῶσιν τῆς φύσεως καὶ κατὰ τὴν θέσιν τῆς ἱστορίας εἶναι ὁ ὁρισμὸς ἀτελής, τοῦτέστι προϋποτίθησι πάντοτε τὸ δυνατόν μιᾶς τελειότερας διατυπώσεως. Τὸ δυνατόν δὲ τοῦτο τῆς τελειότερας διατυπώσεως δὲν εἶναι ἀπολύτως συνυφασμένον πρὸς μίαν ὁρισμένην πρόνοιαν διέπουσαν οὕτως εἰπεῖν τὴν ἐξέλιξιν, τοῦτέστι τὴν διαλεκτικὴν τοῦ συνειδῶτος, ἀλλὰ τίθεται πάντοτε ἐπέκεινα οἰουδήποτε μεταφυσικοῦ σκοποῦ. Τὸ δυνατόν εἶναι δυνατόν. Τὸ πῶς τοῦ δυνατοῦ εἶναι ἄγνωστον καὶ ἐξαρτᾶται πολλάκις καὶ ἀπὸ στοιχεῖα ἄλογα.

Ἡ διάνοια ἢ ὁ λόγος εἶναι κατὰ ταῦτα ἢ κατὰ συνειδὸς αἰτία τοῦ ὁρισμοῦ. Τῆς διανοίας ἢ ἐνέργεια εἶναι πάντοτε τὸ ὀρίζειν, τὸ κρίνειν, τὸ δὲ κρίνειν εἶναι πάντοτε θέσις ἐνὸς οἰουδήποτε ὁρισμοῦ. Διάνοιαν καλοῦμεν κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν νοῦν, ὃν ἐννοοῦμεν ὡς τὴν ἀπόλυτον ἐνότητα τοῦ συνειδῶτος καὶ τῶν κατηγοριῶν, τὴν εἰδικὴν ἐκείνην ἀναφορὰν πρὸς τὰ ὄντα κατ' ἣν προϋποτίθεται μὲν ὁ νοῦς, διαμορφοῦται ὁμως ἢ ποιότης τῶν κατηγοριῶν αὐτοῦ κατὰ τὸ δέον τῆς ὕλης πρὸς ἣν αἱ κατηγορίαι ἀναφέρονται. Τὴν διάνοιαν θέτομεν κατὰ ταῦτα μεταξὺ ἀπολύτου νοῦ καὶ ἀπολύτου ἀνοησίας. Τὸ ἀνόητον καθόλου ἀναδεχόμενον τὰς διὰ τῆς διανοίας πρὸς αὐτὸ ἀναφερομένας κατηγορίας διαμορφοῦται, τοῦτέστι ἀποβάλλει τὴν ἀνόητον αὐτοῦ φύσιν καὶ προσλαμβάνει χαρακτῆρα καὶ μορφήν προσιτὴν πρὸς τὸ συνειδὸς. Τὸ ἀνόητον εἶναι κατὰ ταῦτα ἢ προϋπόθεσις καὶ τῆς πρὸς τὴν φύσιν ἀναφορᾶς τοῦ συνειδῶτος καὶ τῆς κατ' ἱστορίαν θέσεως τοῦ συνειδῶτος. Ἡ διάνοια εἶναι κατὰ ταῦτα ὁ γενικὸς ὅρος τοῦ γενικοῦ ὁρισμοῦ, τοῦτέστι ὁ ὅρος διὰ τὸ κράτος ἐκεῖνο τοῦ συνειδῶτος ὅπερ χαρακτηρίζεται ὡς τὸ κατ' ἰδίαν νόημα. Τὸ κατ' ἰδίαν νόημα καὶ τὸ σύνολον αὐτοῦ, εἴτε ὑπὸ τῶν κατ' ἰδίαν φυσικῶν ἐπιστημῶν

ἐννοούμενον, εἴτε ὑπὸ τῶν κατ' ἰδίαν ἱστορικῶν ἐπιστημῶν τιθέμενον, καλεῖται ὑφ' ἡμῶν διάνοια.

Διάνοιαν καλοῦμεν κατὰ ταῦτα τὴν τε ἐνέργειαν τοῦ συνειδότος τὴν πρὸς διείκρυσιν τοῦ ὄντος ἀναφερομένην καὶ αὐτὴ τοῦτο τὸ διακεκριμένον ὄν, ἢ τὸ κατ' ἰδίαν νόημα. Ἡ ἱστορία, τοῦτέστι καὶ ἡ κατὰ χρόνον θέσις τῶν ἱστορικῶν μορφῶν καὶ τῶν νοημάτων αὐτῶν καὶ ἡ τὴν θέσιν ταύτην γινώσκουσα ἱστορικὴ ἐπιστήμη, εἶναι ὁρισμός, τοῦτέστι διατυποῦται καὶ διέπεται ὑπὸ τῶν σχημάτων τῆς διανοίας. Ὁ ὁρισμὸς τῆς ἱστορίας, ὁ ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας συντελούμενος προὑποτίθησι μὲν τὸν κατ' ἰδίαν ἱστορικὸν ὁρισμὸν καὶ τοῦ ἱστορικοῦ γίνεσθαι καὶ τοῦ πρὸς αὐτὸ ἀναφερομένου ἱστορικοῦ γινώσκειν, τίθησι ὅμως συνάμα καὶ τὸν νοῦν, τοῦτέστι ὁ καθ' ὅλου ὁρισμὸς τῆς ἱστορίας εἶναι ἀδύνατος ἄνευ τῆς καθ' ὅλου θέσεως τοῦ νοῦ καὶ τοῦ πρὸς τὸν νοῦν ἀπολύτως ἀναφερομένου συνειδότος. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ διανοίας καὶ νοῦ εἶναι κατὰ ταῦτα διαφορὰ μεταξὺ κατ' ἰδίαν καὶ καθ' ὅλου. Ἡ διάνοια στρέφεται πάντοτε πρὸς τὸ κατ' ἰδίαν νοητὸν ὄν, πρὸς τὴν κατ' ἰδίαν κρίσιν καὶ πρὸς τὸν συλλογισμόν, τοῦτέστι τὸ σύνολον τῶν κρίσεων, ὁ νοῦς ἀναφέρεται πρὸς τὸ ὅλον τοῦ νοητοῦ κόσμου καὶ δὴ οὐχὶ κατὰ τὸν ἀπλοῦν συλλεκτικὸν τρόπον ἀλλὰ κατ' ἀπόλυτον καὶ ἀρχικὸν τρόπον. Ὁ νοῦς εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς διανοίας.

Ἡ διάνοια εἴτε κατὰ φύσιν, εἴτε καθ' ἱστορίαν θεωρεῖται, τοῦτέστι εἴτε ὡς λογικὴ ἀναφορὰ τοῦ συνειδότος πρὸς τὴν φύσιν, εἴτε ὡς θέσις τοῦ συνειδότος καθ' ἱστορικὸν τρόπον, πορουσιάζει τὴν διττὴν φύσιν τοῦ πεπερασμένου καὶ τοῦ ἀπείρου. Πεπερασμένη εἶναι ἡ διάνοια διότι οἷοσδήποτε ὁρισμὸς αὐτῆς εἶναι σχετικὸς, τοῦτέστι ἀναφέρεται εἰς ὠρισμένον τι ὄν, ἀπειρος δὲ εἶναι ἡ διάνοια διότι οἷοσδήποτε ὁρισμὸς οἷουδήποτε ὄντος προκαλεῖ, τοῦτέστι προὑποτίθησιν τελειότερόν τινα ὁρισμὸν. Ἡ γένεσις τοῦ νοητοῦ κόσμου καθ' ὅλου, τοῦτέστι καὶ ἡ κατὰ φύσιν συντελούμενη κρίσις τοῦ συνειδότος καὶ ἡ καθ' ἱστορίαν ἐκτελουμένη θέσις αὐτοῦ εἶναι κατὰ ταῦτα ἀποτέλεσμα τῆς διανοίας. Ἡ διαφορὰ τῆς πρὸς τὴν φύσιν ἀναφερομένης διανοίας ἀπὸ τὴν τὴν ἱστορίαν θέτουσαν διάνοιαν εἶναι ὅτι κατὰ μὲν τὴν πρώτην περιβάλλεται μόνον τὸ ὄν πρὸς ὃ αὕτη στρέφεται λογικὴν τινὰ μορφήν, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν διαπερᾶται τὸ ὄν ἀπὸ τὴν μορφήν τοῦ συνειδότος. Ὁ ὁρισμὸς τοῦ κατὰ φύσιν ὄντος διακρίνεται σαφέστατα τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ καθ' ἱστορίαν ὄντος, καὶ δὴ κατὰ τοῦτο ἡ κατὰ χρόνον διακατοχὴ τῆς ὕλης τῆς φύσεως γίνεται διὰ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς κινήσεως, ἐνῶ ἡ κατὰ χρόνον διακατοχὴ τῆς ὕλης τῆς ἱστορίας διὰ τῆς καθαρᾶς ἐννοίας. Ὁ ἀριθμὸς διακαθορίζει τὸν χρόνον ἐν τῇ φύσει, ἡ ἐννοια διακατέχει τὸν χρόνον ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἡ ποιότης τοῦ χρόνου κατὰ τὴν πρὸς τὴν φύσιν ἀναφορὰν τοῦ συνειδότος προσδιορίζεται ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ, ἐνῶ κατὰ τὴν πρὸς τὴν ἱστορίαν ἀναφορὰν τοῦ

συνειδότης διακατέχεται ὑπὸ τῆς καθαρᾶς ἐννοίας, καὶ τοῦ καθαροῦ νοήματος.

Διακρίνομεν σαφέστατα τὸ συνειδὸς ἀπὸ τὴν ψυχὴν. Τὴν ἐννοίαν τῆς ψυχῆς καὶ δὴ κατὰ τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς ποιότητα, ἐννοοῦμεν ὡς τὸ ἄμορφον τὸ τὴν μορφήν ὅμως ἀπολύτως ἀναδεχόμενον. Τοῦ συνειδότης ἢ ἐννοία, ὅπως αὕτη τίθεται ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας περιλαμβάνει βεβαίως ἐν ἑαυτῇ καὶ τὴν ἐννοίαν τῆς ψυχῆς, καὶ δὴ κατὰ τὴν καθαρὰν αὐτῆς ποιότητα, τοῦτέστι κατὰ τὴν διὰ τοῦ ἱστορικοῦ γίνεσθαι διαμορφουμένην αὐτῆς ποιότητα. Πρὸς σαφεστέραν ὅμως κατανόησιν τῶν προϋποθέσεων τοῦ ἱστορικοῦ γίνεσθαι καὶ τοῦ ἱστορικοῦ εἶναι δέον νὰ προσδιορισθῇ ἐπὶ μᾶλλον ἢ ἐννοία τῆς ψυχῆς καὶ δὴ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ἐννοίαν τοῦ συνειδότης. Τὸ συνειδὸς εἶναι ἢ ἀπόλυτος ἀρχὴ ἢ συνδέουσα οἰονδήποτε γίνεσθαι, καθ' ὅσον τοῦτο διέπεται καὶ διακυβερνᾶται ὑπὸ νόμων ἢ μορφῶν καὶ ἢ ἀρχὴ ἢ κατανοοῦσα τὸ εἶναι κατὰ τὴν καθαρὰν καὶ ἄχρονον αὐτοῦ ποιότητα. Τῆς ψυχῆς ἢ οὐσία καὶ δὴ τῆς πρὸς τὴν ἱστορίαν ἀναφερομένης ψυχῆς εἶναι τὸ ἄμορφον, τοῦτέστι τὸ πρὸς τὴν μορφήν τείνον καὶ τῆς μορφῆς τὰ γνωρίσματα ποιοῦν.

Ἡ ψυχὴ θεωρεῖται κατὰ ταῦτα ὡς τὸ δυνατόν τῆς ἱστορίας, τοῦτέστι τῆς καθ' ἱστορίαν ἀναφορᾶς τοῦ συνειδότης. Τοῦ συνειδότης αἱ μορφαὶ κατὰ τὴν ἱστορικὴν αὐτῶν ἀναφορὰν, ἀποτελοῦσι τοὺς ὅρους τῆς ψυχῆς, τοῦτέστι τὸ καθαρῶς ψυχικὸν γίνεσθαι, τὸ ἀπλῶς κατὰ χρόνον διαρρέον, προσδιορίζεται ὑπὸ τῶν μορφῶν τοῦ συνειδότης καὶ δὴ κατ' ἀπόλυτον τρόπον καὶ οὐχὶ κατὰ σχετικὸν ὡς συμβαίνει τοῦτο ἐν τῇ πρὸς τὴν φύσιν ἀναφορᾷ τοῦ συνειδότης. Ἡ ἐννοία τῆς ψυχῆς καταλαμβάνει συνεπῶς τὸ νοητὸν ἐκεῖνο διάστημα τὸ μεταξὺ καθαρᾶς φύσεως καὶ καθαρᾶς ἐννοίας κείμενον. Τὴν καθαρὰν φύσιν ἐννοοῦμεν κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀριθμοῦ, τοῦτέστι οἱ νόμοι τῆς καθαρᾶς φύσεως προσδιορίζονται κατ' οὐσίαν διὰ τοῦ ἀριθμοῦ. Ὁ κατὰ φύσιν καὶ τὴν φύσιν προσδιορίζων χρόνος ἀναλύεται εἰς ἀριθμὸν καὶ εἰς τὰς ἀριθμητικὰς σχέσεις. Ἡ ἐννοία τῆς φύσεως κατὰ τὴν καθαρὰν αὐτῆς ποιότητα προϋποτίθεται μὲν ὑπὸ τῆς ἱστορίας, δὲν ἀποτελεῖ ὅμως τὸ ἄμεσον τῆς ἱστορίας στήριγμα. Ἡ ἐννοία τῆς ψυχῆς εἶναι τὸ ἄμεσον θέμα τοῦ ἱστορικοῦ γίνεσθαι, τοῦτέστι ὁ ἄμεσος κύκλος τοῦ γίνεσθαι πρὸς ὃν τὸ συνειδὸς ἀμέσως καὶ ἀπολύτως ἀναφέρεται.

Τὴν ψυχὴν, ὡς προϋπόθεσιν τῆς ἱστορίας, ὁρίζομεν κατὰ ταῦτα ὡς τὸ δυνατόν τῆς ἀναδοχῆς οἰασδήποτε μορφῆς τοῦ συνειδότης. Λέγοντες κατὰ ταῦτα ἀναφορὰν τοῦ συνειδότης πρὸς τὴν φύσιν καθ' ἱστορικὴν ποιότητα, ἐννοοῦμεν ἀναφορὰν τοῦ συνειδότης πρὸς τὸ γίνεσθαι τῆς ψυχῆς. Ἡ ποιότης τοῦ δυνατοῦ εἶναι θετικὴ καὶ ἀρνητικὴ, τουτέστι ἢ θέσις καὶ ἢ ἀρνήσις μιᾶς οἰασδήποτε μορφῆς τοῦ συνειδότης ἐν τῷ γίνεσθαι τῆς ψυχῆς εἶναι δυνατὴ. Τὸ δυνατόν τῆς ἀναδοχῆς τῆς μορφῆς τοῦ συνειδότη-

τος ὑπὸ τῆς ψυχῆς ἐννοεῖται ὑφ' ἡμῶν ὡς ἐρώτημα, τοῦτέστι τὸ δυνατόν εἶναι κατηγορία τοῦ συνειδότος πρὸς τὴν ψυχὴν ἀναφερομένη. Τὸ ἐρώτημα τοῦ συνειδότος πρὸς τὴν ψυχὴν εἶναι τὸ δυνατόν. Οὕτω πως ἐννοοῦντες τὸ δυνατόν ἀποφεύγομεν οἷονδήποτε μεθιστορικὸν δογματισμόν, τοῦτέστι ἡ ψυχὴ θεωρεῖται ὑφ' ἡμῶν ὡς ἀπόλυτος ἀξία καὶ οὐχὶ ὡς φυσικὴ τις ἐνέργεια. Τὴν ἀξίαν τῆς ψυχῆς καθορίζομεν διὰ τῆς κατηγορίας τοῦ δυνατοῦ. Ἡ δυνατότης τῆς ἱστορίας εἶναι ἡ ψυχὴ ὡς ἡ ποιότης ἐκείνη ἣτις ἀναδέχεται τὰς μορφὰς τοῦ συνειδότος καὶ δὴ κατ' ἀπόλυτον τρόπον. Τὸ ἀποιον, τὸ ἀόριστον, τὸ ἀμορφον καθ' ὅλου, τὸ τὸν νόμον τοῦ δέοντος ἀναδεχόμενον ὀνομάζεται ὑφ' ἡμῶν ψυχὴ, καὶ προὑποτίθεται ὡς ἡ ἑτέρα προϋπόθεσις τῆς ἱστορικῆς ζωῆς.

Θέτοντες τὴν ψυχὴν ὡς ἀπόλυτον ἀξίαν ἀντιτασσόμεθα πρὸς τὴν σύγχρονον ἀξιολογίαν καθ' ἣν ἡ ψυχὴ εἶναι μόνον γίνεσθαι καὶ δὴ ἐστερημένον παντὸς νοήματος. Κατὰ Rickert εἶναι ἡ ψυχὴ καθαρὸν χρονικὸν γίνεσθαι. Ἡ βαϊνυτέρα σχέσις μεταξὺ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς μορφῆς, μεταξὺ ψυχῆς καὶ λόγου, μεταξὺ ψυχῆς καὶ συνειδότος, παραγνωρίζεται ὑπὸ τῆς συγχρόνου ἀξιολογίας. Τὸ δυνατόν τῆς ἀναδοχῆς οἷασδήποτε μορφῆς εἶναι ἡ αἰτία δι' ἣν χαρακτηρίζομεν τὴν ψυχὴν ὡς ἀξίαν καὶ δὴ ἀπόλυτον. Ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς εἶναι βεβαίως καὶ καθ' ἱστορίαν θεωρουμένη τὸ κατὰ χρόνον γίνεσθαι, ἡ ἔννοια ὅμως τοῦ κατὰ χρόνον γίνεσθαι ἐν τῇ ἱστορίᾳ εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ κατὰ χρόνον γίνεσθαι ἐν τῇ φύσει. Ἡ κατὰ χρόνον γένεσις τῆς ψυχῆς ἀποτελεῖ μίαν ἀρχὴν τοῦ ἱστορικοῦ γίνεσθαι. Τὸ συνειδός, ἀναφερόμενον κατὰ τὴν ἱστορικὴν αὐτοῦ θλάσιν πρὸς τὸ κατὰ χρόνον γίνεσθαι τῆς ψυχῆς, προσδίδει εἰς αὐτὸ νοητὸν χαρακτήρα, τοῦτέστι διαπερᾶ τοῦτο διὰ τῶν μορφῶν καὶ τῶν κατηγοριῶν αὐτοῦ. Τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἀποτελεῖ τὴν ἱστορικὴν ποιότητα. Τὸ κατ' ἀριθμὸν πλήρωμα τοῦ χρόνου τίθησι τὴν φύσιν. Ἡ ψυχὴ ὑπὸ τοῦ συνειδότος διαμορφουμένη εἶναι κατὰ ταῦτα ἡ ἑτέρα ἀρχὴ τοῦ κατὰ χρόνον γίνεσθαι τῆς ἰδέας τοῦτέστι, ἡ ἑτέρα ἀρχὴ τῆς θέσεως καὶ τῆς γενέσεως τῆς ἱστορίας. Ὁ χωρισμὸς τῆς ἐννοίας τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ συνειδότος εἶναι ἀναγκαῖος πρὸς πλήρη κατανόησιν τῆς ἐννοίας τῆς καλλιέργειας ἢ τοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ συνειδός θεωρεῖται ὑφ' ἡμῶν ὡς καθαρὰ ἔννοια καὶ καθαρὰ μορφή, τοῦτέστι ἀναφέρεται εἰς τὸν νοητὸν κόσμον. Τῆς ψυχῆς ἡ αἰτία εἶναι τὸ δυνατόν τῆς μορφῆς. Μεταξὺ ὅμως τῆς ψυχῆς καὶ καθαρᾶς μορφῆς τοῦ συνειδότος κεῖται τὸ κράτος ὅπου ἐπικουωνοῦσι αἱ δύο αὐταὶ ἔννοιαι, τοῦτέστι τὸ κράτος τῆς καλλιέργειας. Καλλιέργειαν καλοῦμεν τὴν κατὰ λόγον καὶ κατὰ μορφήν ἀναφορὰν τοῦ συνειδότος πρὸς τὴν ψυχὴν. Ἡ ψυχὴ εἶναι κατὰ ταῦτα τὸ καλλιεργούμενον, τοῦτέστι τὸ διὰ τῶν κατηγοριῶν διαμορφούμενον. Τὸ συνειδός ἀναφερόμενον πρὸς τὴν ψυχὴν διαμορφώνει τὴν ποιότητα αὐτῆς, τοῦτέστι καθιστᾶ αὐτὴν νοητὸν τι. Τῆς ψυχῆς ἡ ποιότης ἄνευ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ συν-

νειδότος πρὸς αὐτὴν θεωρουμένη. εἶναι ἡ παντελὴς ἔλλειψις τῆς μορφῆς καὶ συνεπῶς τῆς ἀντιφάσεως. Ἡ ἀντίφρασις γεννᾶται διὰ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ συνειδότος πρὸς τὴν ψυχὴν καθ' ἣν συντελεῖται καὶ ἡ κοινωνία ἀμφοτέρων. Λέγοντες ἀντίφρασιν ἐννοοῦμεν τὴν τάσιν τῆς ὕλης πρὸς ὑπερ-νίκησιν τῆς μορφῆς, τουτέστι τὴν τάσιν τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν ἄρσιν ὁρι-σμένης τινὸς μορφῆς καὶ θέσιν ἄλλην τινὸς τελειότερας. Τὸ ἄποιον, ἄμορφον γίνεσθαι τῆς ψυχῆς θεωρεῖται κατὰ ταῦτα καὶ ἐστερημένον ἀντιφά-σεως. Ἡ ἱστορία ἡ αἰτία εἶναι κατὰ ταῦτα ἡ ἀντίφρασις μεταξὺ ὕλης καὶ μορφῆς. Τὸ ἄμορφον δὲν ἀντιφάσκει πρὸς ἑαυτό, τουτέστι δὲν ἀναιρεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ἔλλειψιν τῆς μορφῆς, ἀλλὰ ἀντιφάσκον πρὸς τὸ συνειδὸς ἀποβαίνει ἡ ἀρνητικὴ οὕτως εἶπειν αἰτία τῆς ἱστορίας. Οἰαδήποτε κατὰ χρόνον μορφὴ τῆς ψυχῆς ἐνέχει ἐν ἑαυτῇ τὴν ἀντίφρασιν, τουτέστι τὴν τάσιν πρὸς ἄλλην μορφὴν τελειότεραν καὶ ἀξιοτέραν. Ὁ χρόνος εἶναι καὶ ἐνταῦθα τὸ αἷτιον τῆς ἀναιρέσεως τῆς μορφῆς. Ἡ ψυχὴ ἀποβαίνουσα διὰ τοῦ χρόνου, πρὸς ὃν εἶναι στενότατα συγυφασμένη, γυμνή, τουτέστι ἀποβάλλουσα τὴν μορφὴν προηγουμένης τινὸς ἀναφορᾶς τοῦ συνειδότος πρὸς αὐτὴν, γίνεται τὸ αἷτιον τῆς διηνεκοῦς ῥοῆς τῆς ἱστορικῆς ζωῆς. Ἡ ἱστορία εἶναι κατὰ ταῦτα ἡ διακατοχὴ τοῦ γίνεσθαι τῆς ψυχῆς διὰ μορφῆς τοῦ συνειδότος, ἡ δὲ ἀξία τῆς ἱστορίας ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν οὐσίαν, τουτέστιν πρὸς τὸ κῦρος τῶν μορφῶν τοῦ συνειδότος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ. Ἡ σχέσης τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας πρὸς τὴν φιλοσοφίαν τῆς φύσεως. Σελ. 7—14.

ΜΕΡΟΣ Α΄. Διακαθορισμὸς τῆς οὐσίας τοῦ ἀντικειμένου τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας καὶ προσδιορισμὸς τῆς σχέσεως τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας πρὸς τὰς κατ' ἴδιαν ἱστορικὰς ἐπιστήμας. Ἀνασκευὴ τῶν μεθιστορικῶν δογματισμῶν (Comte, Marx, Ranke, Spengler.) Σελ. 14—36.

ΜΕΡΟΣ Β΄. Ἑρμηνεία τῆς φύσεως τῶν κατηγοριῶν τοῦ συνειδότης κατὰ τὴν ἱστορικὴν αὐτοῦ ἀναφορὰν καὶ δὴ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ποιότητα τῶν κατηγοριῶν κατὰ τὴν ἀναφορὰν τοῦ συνειδότης πρὸς τὴν φύσιν. Συμπληρωματικὴ ἀνασκευὴ τῶν μεθιστορικῶν δογματισμῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν τοῦ Hegel, Marx καὶ Natorp. Ἡ ἔννοια τοῦ δρισμοῦ ὡς αἰτία τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φύσεως. Ἡ σχέσης τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φύσεως ὡς σχέσης μεταξὺ συνειδότης καὶ ψυχῆς. Σελ. 36—52.
